

SECINĀJUMI PAR TRAKTORTEHNIKAS TIRDZniecības, REMONTA, TEHNISKĀS APKOPES PAKALPOJUMU UN REZERVES DAĻU TIRDZniecības TIRGIEM

Konkurences padome 2010.gada jūnijā veica monitoringu par lauksaimniecības un mežsaimniecības traktortehnikas tirdzniecības, remonta, tehnisko apkopju pakalpojumu un rezerves daļu tirdzniecības tirgiem un 21.07.2010. tika uzsākta *Lauksaimniecības un mežsaimniecības traktortehnikas tirdzniecības, remonta, tehniskās apkopes pakalpojumu un rezerves daļu tirdzniecības tirgu uzraudzība* (turpmāk tekstā – Tirdzniecības uzraudzība).

Uzraudzības ietvaros pieprasīta un apkopota informācija no Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP), Uzņēmumu reģistra, Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras (turpmāk – VTUA), Lauku atbalsta dienesta (turpmāk – LAD), Lauksaimniecības tehnikas tirgotāju asociācijas, VAS „Latvijas valsts meži”, traktortehnikas tirgotājiem, remonta pakalpojumu sniedzējiem un rezerves daļu tirgotājiem, lauksaimniekiem, mežsaimniekiem un lauksaimnieku apvienības – Zemnieku saeimas, kā arī izvērtēta publiski pieejamā informācija.

Tāpat tirdzniecības uzraudzības ietvaros tika apmeklēti traktortehnikas tirdzniecības, remonta pakalpojumu un rezerves daļu tirdzniecības tirgu dalībnieki, lai sīkāk iepazītos ar šo komercsabiedrību darbību tirgū, noskaidrotu tirgus dalībnieku viedokli par konkrētajiem tirgiem un konkurences situāciju tajos, kā arī izvērtētu iespējamo Konkurences likuma pārkāpumu esamību šajos tirgos.

Tirdzniecības uzraudzības ietvaros tika secināts, ka nav pamatoti uzraudzībā nodalīt konkrētos tirgus atsevišķu nozaru griezumā, tāpēc analizēta kopējā situācija jaunās traktortehnikas tirdzniecības, remonta, tehniskās apkopes pakalpojumu un rezerves daļu mazumtirdzniecības tirgos laika posmā no 2006. gada līdz 2010. gadam, vienlaikus uzsvāra atsevišķi liekot uz lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs izmantoto traktortehniku, jaunās traktortehnikas un tās rezerves daļu mazumtirdzniecību un remonta pakalpojumiem. Tirdzniecības uzraudzības ietvaros netika pētīts otrreizējais (pēcpārdošanas) traktortehnikas tirdzniecības tirgus (lietotas traktortehnikas tirdzniecība).

Konkurences padome tirdzniecības uzraudzības ietvaros periodā no 2006. gada līdz 2010. gadam izvērtēja nozari reglamentējošos normatīvos aktus, izvērtēja kopējo tirgu apjomu un tendences gan pēc ārējās tirdzniecības datiem, gan arī balstoties uz reģistrētās traktortehnikas skaitu, identificēja nozīmīgākos tirgus dalībniekus, analizēja tirgu sadalījumu pa traktortehnikas markām katrā no traktortehnikas grupām, novērtēja konkurences situāciju tirgos un tirgu sadalījumu starp lielākajiem tirgus dalībniekiem pēc pārdoto traktortehnikas vienību skaita un apgrozījuma, izvērtēja tirgus dalībnieku un patērētāju viedokli par situāciju tirgos, izvērtēja, vai līgumos starp tirgotāju un gala patērētāju, kā arī starp tirgotāju un ražotāju / izplatītāju iekļautie nosacījumi neierobežo konkurenci tirgos, izlases kārtībā analizēja LAD pieejamo informāciju par traktortehnikas iegādi Eiropas Savienības programmu ietvaros, kā arī izvērtēja, vai VAS „Latvijas valsts meži” iepirkumos ietvertie nosacījumi neierobežo konkurenci mežsaimniecības traktortehnikas tirdzniecības tirgū.

SECINĀJUMI

1. Kopumā nozari reglamentē Ceļu satiksmes likums. Kārtība, kādā ceļu satiksmē iesaistītā traktortehnika un tās piekabes reģistrējamas un noņemamas no uzskaites VTUA, noteikta Ministru kabineta 12.05.2010. noteikumos Nr.435 „Traktortehnikas un tās piekabju reģistrācijas noteikumi”. Traktortehnikas, tās piekabju un numurēto agregātu tirdzniecības vietas reģistrācijas kārtību un tirdzniecības prasības, kā arī tirdzniecības valsts reģistrācijas numura zīmju izmantošanas kārtība noteikta Ministru kabineta 18.12.2007. noteikumos Nr.897 „Noteikumi par traktortehnikas, tās piekabju un numurēto agregātu tirdzniecības vietas reģistrācijas kārtību un tirdzniecības prasībām, kā arī tirdzniecības valsts reģistrācijas numura zīmju izmantošanas kārtību”.
2. Atbilstoši traktortehnikas reģistrā pieejamajai aktuālajai informācijai 08.07.2011. Latvijā kopā bija reģistrētas 106 186 traktortehnikas vienības, no kurām lielākā daļa (64,3%) atrodas fizisko personu īpašumā. Kopā VTUA reģistrēti 84 686 traktori, kas veido 79,7% no kopējā reģistrētā traktortehnikas skaita.
3. Latvijā 2006.gadā kopējais traktortehnikas imports pārsniedza eksportu par 2781 traktortehnikas vienībām (ar kopējo vērtību 72,2 milj. LVL). 2007.gadā kopējais traktortehnikas tirgus apjoms Latvijā pieauga, importam pārsniedzot eksportu par 3793 traktortehnikas vienībām (ar kopējo vērtību 92,4 milj. LVL). 2008.gadā kopējais importa pārsniegums pār eksportu samazinājās līdz 2162 vienībām (ar kopējo vērtību 67,1 milj. LVL), bet 2009.gadā traktortehnikas imports pārsniedza eksportu tikai par 10 traktortehnikas vienībām. Arī 2010.gada I pusgadā Latvijā importēja tikai par 84 traktortehnikas vienībām vairāk nekā eksportēja. Zemā importa un eksporta starpība 2009. un 2010.gadā saistīta ar iepriekšējos gados ievestās un uzkrātās traktortehnikas tirdzniecību (noliktavās un tirdzniecības vietās).
4. VTUA reģistrā 2006.gadā reģistrētas 1367 jaunas traktortehnikas vienības, 2007.gadā reģistrētās traktortehnikas skaits pieauga līdz 2470 vienībām, kas ir gandrīz 2 reizes vairāk nekā 2006.gadā. 2008.gadā reģistrētās traktortehnikas kopējais skaits saruka līdz 1588 vienībām, 2009.gadā kopējais reģistrēto traktortehnikas vienību skaits samazinājās līdz 293 vienībām, kas ir tikai 18,4% no kopējā 2008.gada apjoma un 11,9% no 2007.gada apjoma. 2010.gadā tirgus kopējais apjoms pieauga līdz 515 traktortehnikas vienībām - tas ir par 222 vienībām vairāk nekā 2009.gadā, taču joprojām tikai 32,4% no 2008.gada apjoma un 20,8% no 2007.gada apjoma.
5. Tirgus dalībnieki Latvijas tirgū pārstāv visus atpazīstamākos traktortehnikas ražotājus, bet, ņemot vērā Latvijas tirgus nelielos apmērus, traktortehnikas ražotājiem Latvijā pārsvarā ir pa vienam pilnvarotajam izplatītājam. Tirgus dalībnieki, kas tirgo traktortehniku, piedāvā arī traktortehnikas remonta pakalpojumus. No piedāvājuma puses garantijas remontu, kas tiek veikts par ražotāja līdzekļiem, pamatā veic tikai pilnvarotie remontētāji. Turpretī pēc garantijas remonta tirgū darbojas ne tikai visi pilnvarotie remontētāji, bet arī pārējie servisi. Ar rezerves daļu mazumtirdzniecību nodarbojas gan traktortehnikas tirgotāji, gan arī atsevišķi uzņēmumi, kas tikai piegādā rezerves daļas, vai arī papildus veic remonta un tehnisko apkopju pakalpojumus.
6. Analizējot tirgus daļas pa traktortehnikas markām katrā atsevišķajā traktortehnikas grupā periodā no 2006.g.-2010.g. kopā, secināms:

- (1) šajā periodā visvairāk reģistrēti „CATERPILLAR” (19%) un arī „HBM-NOBAS” (19%) marku autogreideri;
  - (2) buldozeru traktortehnikas grupā visvairāk reģistrēti „CATERPILLAR” markas buldozeri (39%) un „KOMATSU” markas buldozeri (38%);
  - (3) ceļu būves mašīnu tirdzniecības tirgus līdera pozīcijas ieņem „HAMM” markas ceļu būves mašīnas (25%), „DYNAPAC” markas mašīnas (15%) un „BOMAG” markas ceļu būves mašīnas (12%);
  - (4) visvairāk reģistrēti „JCB” markas ekskavatori (22%), „KOMATSU” markas ekskavatori (13%), kā arī „CATERPILLAR” un „NEW HOLLAND” ekskavatori, katrai traktortehnikas markai veidojot 12% lielu tirgus daļu;
  - (5) graudaugu novākšanas kombainu tirgū visvairāk reģistrēti „CLAAS” markas kombaini (52%), „JOHN DEERE” markas kombaini (24%) un „NEW HOLLAND” markas graudaugu novākšanas kombaini (13%);
  - (6) traktortehnikas grupā „komunālā mašīna” visvairāk reģistrētas „B-KM” markas mašīnas (50%) un „B” markas komunālās mašīnas (25%);
  - (7) meža mašīnu traktortehnikas grupā vadošās pozīcijās ir „JOHN DEERE” markas meža mašīnas (50%) un „PONSSE” markas meža mašīnas (23%);
  - (8) pašgājēj iekrāvēju traktortehnikas grupā tirgus starp markām sadalīts vienmērīgi, nevienai no markām nepārsniedzot 15% tirgus daļu – vadošās markas ir „BOBCAT” (14%) un „MANITOU” (12%);
  - (9) traktortehnikas grupā „pašgājēj zāles novācēji” izteikts līderis ir „CLAAS” marka - reģistrētas 8 vienības (67% no kopējā tirgus apjoma);
  - (10) speciālās pašgājēj tehnikas tirdzniecības tirgus sadalīts vienmērīgi, nevienai no markām nepārsniedzot 10% tirgus daļu, vadošās markas - „SUZUKI” (10%), „B-KM” (9%), „CATERPILLAR” (8%);
  - (11) traktori ir visplašāk pārstāvētā traktortehnikas grupa – kopā periodā reģistrēti 2970 traktori, no kuriem 24% „BELARUS” markas traktori, 16% „JOHN DEERE” markas traktori, 15% „VALTRA” markas traktori (15%), 6% „CASE IH” un arī „NEW HOLLAND” markas traktori;
  - (12) traktortehnikas grupā „universālās mašīnas” periodā tika reģistrētas tikai 13 traktortehnikas vienības, no kurām visvairāk 31% „JCB” markas universālās mašīnas un 15% „BOBCAT” markas mašīnas.
7. Atsevišķos traktortehnikas grupu tirgos (ņemot vērā nelielo reģistrēto vienību skaitu) ir pārstāvēts neliels traktortehnikas marku skaits, tā, piemēram, reģistrēti 4 traktortehnikas marku pašgājēj zāles novācēji, 5 marku komunālās mašīnas, kā arī 9 marku universālās mašīnas. Visplašākais traktortehnikas marku skaits pārstāvēts pašgājēj iekrāvēju traktortehnikas grupā (62 dažādas markas), traktoru grupā (56 dažādas markas) un speciālās pašgājēj tehnikas grupā, kurā reģistrēta 46 marku traktortehnika.
8. Aprēķinātie HHI indeksi¹ ļauj secināt, ka tirgus ir augsti koncentrēti 5 no 12 atsevišķo traktortehnikas grupu tirgos – pašgājēj zāles novācēju, buldozeru, graudaugu kombainu, komunālo mašīnu un meža mašīnu tirgi. Mēreni koncentrēti tirgus ir 5 traktortehnikas grupu tirgos: universālo mašīnu, autogreideru, ceļu būves mašīnu, traktoru un ekskavatoru tirgū. Tāpat 2 no traktortehnikas grupu tirgiem HHI

¹ *Herfindāla – Hiršmana indekss (HHI)* raksturo nevis tirgus daļu, kuru kontrolē vairākas lielākas kompānijas, bet gan „tirgus varas” sadalījumu starp visiem dotā tirgus subjektiem. HHI teorijā tiek klasificēti trīs lielās grupās: 1) ja HHI ir mazāks par 1000, tirgus tiek vērtēts kā nekoncentrēts; 2) ja HHI ir lielāks par 1000, taču mazāks par 1800, tirgus tiek aplūkots kā mēreni koncentrēts; 3) ja HHI pārsniedz 1800, tad tirgus tiek uzskatīts par augsti koncentrētu.

vērtības ir mazākas par 1000, tādējādi tirgus vērtējams kā nekoncentrēts – pašgājēj iekrāvēju tirgus un speciālās pašgājēj tehnikas tirgus.

9. Tirgus uzraudzības ietvaros saņemta informācija no 11 tirgus dalībniekiem par situāciju konkrētajā tirgū, darbības rādītājiem tirgū. Aptaujāto tirgus dalībnieku kopējā tirgus daļa (pēc reģistrētās traktortehnikas skaita) tirgū 2008.gadā sasniedza 76,1%.
10. Aptaujāto tirgus dalībnieku kopējais apgrozījums traktortehnikas tirdzniecības tirgū 2006.gadā veidoja gandrīz 53 milj. LVL. 2007.gadā apgrozījums pieauga līdz 76 milj. LVL, 2008.gadā apgrozījums bija 58 milj. LVL, 2009.gadā - 22 milj. LVL, bet 2010.gada I pusgadā - 12 milj. LVL. Lielākais apgrozījums traktortehnikas tirdzniecības tirgū 2010.gada I pusgadā bija 4 tirgus dalībniekiem, to apgrozījuma īpatsvaram sasniedzot 86,7% no kopējā aptaujāto tirgus dalībnieku apgrozījuma.
11. Aptaujāto tirgus dalībnieku kopējais apgrozījums, sniedzot garantijas remonta pakalpojumus, 2006.gadā veidoja 440,7 tūkst. LVL, 2007.gadā - 635,8 tūkst. LVL, 2008.gadā - 961,6 tūkst. LVL, 2009.gadā - 768,9 tūkst. LVL, bet 2010.gada I pusgadā tirgus dalībnieku kopējais apgrozījums veidoja 268,6 tūkst. LVL, no kuriem 92% veido 3 tirgus dalībnieku kopējais apgrozījums.
12. Kopējais apgrozījums, sniedzot pēc garantijas remonta un tehnisko apkopju pakalpojumus, 2006.gadā veidoja 944,1 tūkst. LVL, 2007.gadā - 1,5 milj. LVL, 2008.gadā kopējais apgrozījums tirgū pieauga līdz 1,7 milj. LVL, bet 2009.gadā kopējais apjoms samazinājās līdz 1,3 milj. LVL. 2010.gada I pusgadā tirgus dalībnieku kopējais apgrozījums veidoja 676,8 tūkst. LVL, kas nozīmē, ka kopējais apgrozījums ir aptuveni 2009.gada līmenī. Lielāko kopējā apgrozījuma daļu veido 3 tirgus dalībnieki (76,5% no kopējā aptaujāto tirgus dalībnieku apgrozījuma).
13. Traktortehnikas rezerves daļu mazumtirdzniecības tirgus dalībnieku kopējais apgrozījums 2006.gadā veidoja 6,0 milj. LVL, 2007.gadā - 8,0 milj. LVL, 2008.gadā - 8,4 milj. LVL, 2009.gadā kopējais aptaujāto tirgus dalībnieku apgrozījums bija 6,6 milj. LVL un 2010.gada I pusgadā - 4,3 milj. LVL. 2 tirgus līderu kopējais apgrozījums veido 71,4% no kopējā aptaujāto tirgus dalībnieku apgrozījuma.
14. Tirgus dalībnieki norāda, ka garantijas remonta pakalpojuma sniegšanā konkurence nepastāv, toties jaunas traktortehnikas tirdzniecības tirgū, pēc garantijas remonta pakalpojumu tirgū un rezerves daļu mazumtirdzniecības tirgū pastāv spēcīga konkurence, kas īpaši jūtama ekonomikas attīstības lejupslīdes periodā. Tirgus ir piesātināts – pārstāvētas visas vadošās traktortehnikas markas, tirgū pastāv finanšu barjera ienākšanai tirgū – nepieciešamas iekārtas, aprīkojums, programmas, apmācīti remontdarbu speciālisti, rezerves daļu noliktavas u.c., kas kopumā prasa ievērojamus finanšu resursus, tāpēc jauniem dalībniekiem tirgū ienākt ir ļoti sarežģīti.
15. Lauksaimnieki norāda, ka traktortehnikas tirdzniecībā konkurence ir pietiekama, Latvijā ir pārstāvētas lielākās un pazīstamākās traktortehnikas markas. Tāpat ir iespējams traktortehniku iegādāties arī ārvalstīs. Remonta pakalpojumu piedāvājums ir pietiekami plašs, kurš gan tiek ierobežots garantijas perioda laikā (garantijas remontu veicot tikai pie pilnvarotā pārstāvja). Tāpat lauksaimnieki norāda, ka nav pietiekoši daudz speciālistu ar labām zināšanām traktortehnikas remontdarbos, turklāt servisa izcenojumi ir neatbilstoši darba kvalitātei. Ir pieejamas gan oriģinālās, gan analogās rezerves daļas, pastāv iespēja iegādāties arī ārpus Latvijas.
16. Traktortehnikas īpašnieki norāda, ka mežizstrādes tehnikas tirgū konkurence nav liela – ir maz izplatītāju. Tāpat, ņemot vērā specifiskās nozares iekārtas un tehniku,

arī rezerves daļas nav pārāk plaši pieejamas, tādējādi bieži tās Latvijā nav vispār vai ir ļoti dārgas, tāpēc nereti tās tiek iegādātas ārvalstīs. Protams, standarta rezerves daļas piedāvā daudz vairāk pārstāvju, veidojot tirgū pietiekamu konkurenci.

17. Izvērtējot tirgus dalībnieku iesniegto traktortehnikas pārdošanas un servisa pakalpojumu un rezerves daļu pārdošanas līgumu nosacījumus, Konkurences padome konstatēja, ka pilnvarotie traktortehnikas tirgotāji garantijas noteikumos iekļauj nosacījumu garantijas perioda laikā ražotāja garantijas saglabāšanai traktortehnikas tehniskās apkopes veikt tikai pie oficiālā traktortehnikas izplatītāja. Šāda veida nosacījumu piemērošana traktortehnikas pircējiem (gala lietotājiem) izriet no vienošanās starp traktortehnikas ražotāju (vai oficiālo tā pārstāvi) un traktortehnikas pilnvaroto izplatītāju Latvijā par traktortehnikas izplatīšanu (tirdzniecību) Latvijā. Atbilstoši Ministru kabineta 29.09.2008. noteikumu Nr.797 (turpmāk – Noteikumi Nr.797) 4.punktam šāda vertikālā vienošanās netiek pakļauta Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktajam vienošanās aizliegumam, ja ražotāja tirgus daļa tirgū, kurā tas pārdod vienošanās preces, nepārsniedz 30%. Savukārt atbilstoši Eiropas Komisijas 20.04.2010. Regulas Nr.330/2010 (turpmāk – Regula Nr.330/2010) 3.pantam, Līguma par Eiropas Savienību darbību (turpmāk – LESD) 101.panta 1.punktu nepiemēro vertikāliem nolīgumiem, ja piegādātāja tirgus daļa konkrētajā tirgū, kurā tas pārdod līguma preces vai pakalpojumus, nepārsniedz 30%, un pircēja tirgus daļa konkrētajā tirgū, kurā tas pērk līguma preces vai pakalpojumus, nepārsniedz 30%.
18. Izvērtējot pilnvaroto pārstāvju izplatīšanas līgumos (starp traktortehnikas ražotāju (vai ražotāja pārstāvi) un traktortehnikas pilnvaroto izplatītāju Latvijā) iekļauto nosacījumu atbilstību iespējamo konkurences tiesību normu pārkāpumiem, Konkurences padome konstatēja, ka (1) atsevišķos līgumos ir iekļauta ekskluzīvas izplatīšanas vienošanās, saskaņā ar kuru traktortehnikas tirgotāji ir noteikti kā ekskluzīvie konkrētā zīmola pārstāvji Latvijas teritorijā. Ņemot vērā, ka vienošanās nav noteikts pasīvās pārdošanas aizliegums ārpus ekskluzīvās teritorijas, tajos gadījumos, kad tirgus dalībnieku tirgus daļas tirgū nepārsniedz 30 procentu, atbilstoši Ministru kabineta 29.09.2008. noteikumu Nr.797 5.punktam, šādas vertikālās vienošanās netiek pakļautas vienošanās aizliegumam. Savukārt atbilstoši Regulas Nr.330/2010 3.pantam, LESD 101.panta 1.punktu nepiemēro vertikāliem nolīgumiem, ja piegādātāja tirgus daļa konkrētajā tirgū, kurā tas pārdod līguma preces vai pakalpojumus, nepārsniedz 30%, un pircēja tirgus daļa konkrētajā tirgū, kurā tas pērk līguma preces vai pakalpojumus, nepārsniedz 30%; (2) atsevišķos līgumos ir iekļauts nekonkurēšanas pienākums. Tajos gadījumos, kad tirgus dalībnieku tirgus daļas nepārsniedz 30 procentu, kā arī iekļautais nekonkurēšanas pienākuma nosacījums nav pretrunā ar Ministru kabineta 29.09.2008. noteikumu Nr.797 12.1.apakšpunktu, konkrētie līgumos iekļautie nosacījumi netiek pakļauti vienošanās aizliegumam. Savukārt atbilstoši Regulas Nr.330/2010 3.pantam, LESD 101.panta 1.punktu nepiemēro vertikāliem nolīgumiem, ja piegādātāja tirgus daļa konkrētajā tirgū, kurā tas pārdod līguma preces vai pakalpojumus, nepārsniedz 30%, un pircēja tirgus daļa konkrētajā tirgū, kurā tas pērk līguma preces vai pakalpojumus, nepārsniedz 30%, turklāt nekonkurēšanas pienākuma nosacījums nav pretrunā ar Regulas Nr.330/2010 5.pantā noteikto.

19. Ņemot vērā Tirgus uzraudzībā iegūtās aptuvenās tirgus daļas², kas liecina, ka SIA „Konekesko Latvija” tirgus daļas atsevišķos traktortehnikas segmentos, iespējams, pārsniedz 30%, turklāt SIA „Konekesko Latvija” izplatītās traktortehnikas garantijas nosacījumi paredz secinājumu 17. un 18. punktā minētos konkurences ierobežojumus, Konkurences padome nosūtīja SIA „Konekesko Latvija” vēstuli, norādot uz iespējamajiem konkurenci ierobežojošajiem riskiem, kas, nākotnē izpildoties noteiktiem apstākļiem, var tikt vērtēti kā neatbilstoši konkurences tiesību normām.

20. Tāpat secinājumu 17. un 18.punktā minētās vertikālās vienošanās Konkurences padome ir tiesīga aizliegt, ja vienošanās sekas neatbilst Konkurences likuma 11.panta otrajā daļā minētajiem nosacījumiem vai paralēla līdzīgu vertikālo vienošanos tīkla ietekme kavē, ierobežo vai deformē konkurenci konkrētajā tirgū, vai līdzīgas vertikālās vienošanās aptver vairāk nekā 50% no konkrētā tirgus (saskaņā ar Ministru kabineta 29.09.2008. noteikumu Nr.797 14.punktu).

Lai novērtētu, vai konkrētās vertikālās vienošanās aptver vairāk nekā 50% no kopējā konkrētā tirgus, kā arī vai paralēlu līdzīgu vertikālo vienošanos tīkla ietekme kavē, ierobežo vai deformē konkurenci, jāveic padziļināta tirgus izpēte.

21. No 2007.gada decembra līdz 2010.gada beigām pārsvarā visu laiku bija pieejama kāda programma, ar kuras atbalstu lauksaimnieki varēja iegādāties lauksaimniecības traktortehniku, tādējādi cenu maiņu periodā objektīvi nevar izskaidrot ar ES atbalsta pieejamību.

22. Konkurences padome programmas „Lauku saimniecību modernizācija” ietvaros izlases kārtībā izvērtēja iesniegtos projektus. Kopumā tika izvērtēti 162 projekti periodā no 2007.gada līdz 2010.gadam, kuru ietvaros tika iegādāta traktortehnika. Šo projektu ietvaros 46 traktortehnikas izplatītāji kopumā izteikuši 483 cenu piedāvājumus dažādām traktortehnikas markām. Projektus izstrādājuši gan paši lauksaimnieki, gan arī konsultāciju biroji – kopumā 10 dažādi ārpalpojumu sniedzēji. Iespējamo Konkurences likuma pārkāpumu pazīmes netika saskatītas.

23. Izvērtējot VAS „Latvijas valsts meži” sniegto informāciju par tehniskajām prasībām meža tehnikai, izstrādājot valsts mežaudzes, un argumentāciju, balstoties uz kādiem ekonomiskajiem, vides un meža aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības apsvērumiem šādas prasības ir ieviestas, Konkurences padome secina, ka atbilstoši šobrīd tās rīcībā pieejamajai informācijai nav pamata uzskatīt, ka izvirzītie kritēriji (parametri) meža tehnikai darbu veikšanai valsts mežos ir vērtējami kā konkurenci kavējoši jaunas traktortehnikas tirdzniecības tirgū vai mežizstrādes pakalpojumu sniegšanas tirgū.

Tāpat izvērtējot VAS „Latvijas valsts meži” mežizstrādes pakalpojuma iepirkumu rezultātus (iepirkumos uzvarējušos komersantus, to sadalījumu pa reģioniem un tendences), iespējamo Konkurences likuma pārkāpumu pazīmes netika saskatītas.

24. Konkurences situācija tirgos.

Jaunas traktortehnikas tirdzniecības tirgū Latvijā ir pārstāvēti visu pazīstamāko traktortehnikas marku pārstāvji, tomēr jāatzīmē, ka visbiežāk konkurence nepastāv vienas traktortehnikas markas vidū, jo, ņemot vērā Latvijas tirgus samērā nelielo apjomu, katru no atsevišķām traktortehnikas markām Latvijā pārstāv pārsvarā tikai viens tirgotājs. Lai arī gan traktortehnikas tirgotāji, gan arī pircēji norāda, ka

---

² Tirgus daļas iegūtas izvērtējot Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras datus par reģistrētās traktortehnikas skaitu sadalījumā pa traktortehnikas markām un pa atsevišķām traktortehnikas grupām;

traktortehniku iespējams iegādāties arī ārpus Latvijas teritorijas, faktiskā situācija (Lauku saimniecību modernizācijas projekta ietvaros iegādātās traktortehnikas apkopojums³) liecina, ka šādu gadījumu skaits ir samērā nebūtisks, kas varētu būt skaidrojams gan ar sarežģījumiem traktortehnikas piegādē, gan arī ar cenu samērā nelielajām atšķirībām u.c. faktoriem. Tādējādi Latvijas tirgū konkurenci starp traktortehnikas markām var uzskatīt par samērā vāju - konkurence viena zīmola ietvaros faktiski nepastāv. Tomēr konkurence pastāv starp atšķirīgiem traktortehnikas zīmoliem līdzīga veida traktortehnikai vai līdzīgiem mērķiem paredzētai traktortehnikai. Ņemot vērā, ka pārsvarā traktortehnikas izplatīšanas līgumos pastāv ražotāja aizliegums paralēli izplatīt kādu konkurējošas markas traktortehniku, neveidojas arī situācija, kad vienam tirgotājam ir izplatīšanas tiesības vairāku atpazīstamu marku traktortehnikai (tādā veidā mazinot konkurences ietekmi uz situāciju tirgū), bet atpazīstamākos zīmolus pārstāv dažādi tirgus dalībnieki, savstarpēji konkurējot par pozīcijām tirgū. Arī izvērtējot kvantitatīvos tirdzniecības rādītājus starp dažādām traktortehnikas markām, var secināt, ka konkurence jaunas traktortehnikas tirdzniecības tirgū Latvijā kopumā ir pietiekami spēcīga. Vienlaikus tirgus dalībnieki norāda, ka tirgū jauni tirgus dalībnieki faktiski nevar ienākt, jo ražotāji nav ieinteresēti sadarboties ar vēl kādu pārstāvi konkrētajā reģionā, tādā veidā sadalot tirgu vienas markas ietvaros, tomēr ražotāji var mainīt savus oficiālos izplatītājus, kā tas nereti arī notiek. Tāpat konkurence ir samērā vāja speciāliem mērķiem paredzētas traktortehnikas atsevišķos tirgos, kā, piemēram, mežizstrādes traktortehnikai, specializētajai ceļu būves traktortehnikai u.c., jo šāda veida specializētu traktortehniku pasaulē piedāvā tikai daži ražotāji, kuri nereti Latvijā visi nav pārstāvēti, bet traktortehniku iegādāties var pie ražotāju pārstāvjiem ārvalstīs.

Garantijas remonta pakalpojumu tirgū konkurence faktiski nepastāv, jo atbilstoši ražotāja pilnvarojam, šos pakalpojumus veikt ir pilnvaroti tikai atsevišķi pilnvarotie servisi, kas visbiežāk ir arī šīs traktortehnikas pilnvarotie izplatītāji, Latvijā nereti atsevišķai traktortehnikas markai tas ir tikai viens pārstāvis. Teorētiski klients var veikt garantijas remontu jebkurā pilnvarotajā servisā, kas ģeogrāfiski var atrasties arī citā valstī, tomēr, ņemot vērā, ka garantijas remonta izmaksas sedz ražotājs, klients pārsvarā izvēlas to remontētāju, kas attāluma ziņā atrodas vistuvāk vai arī laika ziņā remontu var paveikt iespējami īsākos termiņos. Tā kā ražotājam ir tiesības izvēlēties remontētājus, kuri var veikt traktortehnikas garantijas remontu (par ražotāja līdzekļiem), konkurence garantijas remonta tirgū ir visai nosacīta.

Attiecībā uz tehniskajām apkopēm un remontdarbiem, kas neietilpst garantijā, garantijas perioda laikā, jāsecina, ka, lai gan teorētiski šos darbus varētu veikt plašāks loks tirgus dalībnieku (arī nepilnvarotie remontētāji), jo darbu veikšanai nav nepieciešams ražotāja pilnvarojums, tomēr faktiskā situācija tirgū liecina, ka traktortehnikas īpašnieki dažādu iemeslu dēļ (ietekmējošie faktori sīkāk izvērtēti 3.5.apakšpunktā) šos remonta pakalpojumus pārsvarā izvēlas veikt pie pilnvarotajiem traktortehnikas remontētājiem. Ņemot vērā, ka jau iepriekš norādīts, ka konkurence garantijas remonta pakalpojumu tirgū Latvijā faktiski nepastāv, konstatējams, ka arī tehnisko apkopju un remontdarbu, kas neietilpst garantijā, pakalpojumu garantijas perioda laikā tirgū konkurence uz šo brīdi faktiski nepastāv, jo pārsvarā Latvijā darbojas tikai viens katras traktortehnikas markas ražotāja pilnvarotais pārstāvis. Vienlaikus jāatzīmē, ka par potenciāliem tirgus dalībniekiem

---

³ Konkurences padomes apkopojums par projekta (Lauku saimniecību modernizācija) rezultātiem Zemgales RLP periodā no 2007.-2010.gadam;

šajā tirgū var tikt atzīti nepilnvarotie remontētāji un arī citu / konkurējošo traktortehnikas marku pilnvarotie pārstāvji, tādējādi, mainoties kādiem no klienta izvēli šobrīd ietekmējošajiem faktoriem, traktortehnikas īpašniekam pastāv iespēja izvēlēties citu konkrētā pakalpojuma sniedzēju, kas ierobežo pilnvaroto remontētāju pilnīgu rīcības brīvību šajā tirgū.

Tirgus dalībnieku skaits Latvijā tehniskajām apkopēm un remonta pakalpojumiem pēc garantijas perioda ir pietiekami liels. Tirgū darbojas gan pilnvarotie traktortehnikas pārstāvji, gan arī pārējie remontētāji. Tāpat vienkāršākos remontdarbus un tehniskās apkopes daudzi traktortehnikas īpašnieki izvēlas veikt pašu spēkiem. Kā atzīst traktortehnikas remonta pakalpojumu nodrošinātāji, tad atšķirība remonta pakalpojumos starp dažādām traktortehnikas markām mēdz būt samērā būtiska, specifiskiem remonta darbiem lielākajai daļai traktortehnikas marku ir nepieciešams individuāls aprīkojums, instrumenti, ražotāja shēmas, diagnostikas iekārtas un programmas, kā arī specifiskas zināšanas, kā to visu pielietot. Šie konkrēto pakalpojumu sniegšanai nepieciešamie līdzekļi un resursi ir finansiāli ietilpīgi, ko var uzskatīt par nozīmīgu šķērslī ienākšanai tirgū. Vienlaikus jāatzīmē, ka konkurence ir samērā vāja atsevišķos speciāliem mērķiem paredzētas traktortehnikas remonta pakalpojumu tirgos, tā, piemēram, specializētus remonta pakalpojumus mežizstrādes traktortehnikai pārsvarā veic tikai pilnvarotie remontētāji - meža traktortehnikas īpašnieki norāda, ka faktiski izvēles iespējas sarežģītāku remontdarbu veikšanai nepastāv. Izvērtējot tirgus dalībnieku un arī klientu sniegto viedokli, secināms, ka kopumā konkurence konkrētajā tirgū ir pietiekami spēcīga, klientiem pastāv alternatīvas izvēles iespējas, bet tirgus dalībnieki savā starpā konkurē.

Traktortehnikas rezerves daļu mazumtirdzniecības tirgū Latvijā darbojas gan traktortehnikas tirgotāji, gan arī atsevišķi uzņēmumi, kas tikai piegādā rezerves daļas, vai arī papildus veic remonta un tehnisko apkopju pakalpojumus. Tāpat piedāvājuma efektīvu aizstājamību nodrošina arī interneta veikali un rezerves daļu ražotāju piedāvātās iespējas rezerves daļas pasūtīt ar interneta starpniecību, nodrošinot to piegādi pircējam. Atbilstoši tirgus dalībnieku sniegtajai informācijai var secināt, ka standarta rezerves daļu tirgotāju skaits Latvijā ir liels, tāpat pastāv samērā plašas izvēles iespējas iegādāties rezerves daļas interneta veikalos vai tieši no ražotāja (ar piegādi). Tāpat traktortehnikas īpašnieki var meklēt rezerves daļu piegādātājus arī ārpus Latvijas robežām. Protams, tieši tāpat kā traktortehnikas tirdzniecības un remonta pakalpojumu tirgos, arī rezerves daļu mazumtirdzniecības tirgū ir samērā maza konkurence (vai nepastāv vispār) specializētām traktortehnikas daļām, kurām nereti pat nav analoga aizstājēja, tāpēc iegādāties ir iespējams tikai oriģinālo rezerves daļu no ražotājrūpnīcas.